

‘Ik ben de ene mama en jij bent de andere mama’

Inspelen op kinderen uit niet-traditionele gezinnen

Eén ouder, gescheiden ouders, pleegouders, adoptieouders, stiefouder, twee moeders of vaders. Op vrijwel alle kinderopvangcentra zitten een of meer kinderen die opgroeien in een niet-traditioneel gezin. Hoe besteed je daar in de kinderopvang respectvol en positief aandacht aan? KIDDO ging in gesprek met twee kinderdagverblijven en pedagoge Marga Schiet.

Een spontaan fantasiespel op kinderdagverblijf Madelief in Utrecht. Een meisje in de peutergroep vindt het maar wat interessant dat een andere peuter twee moeders heeft. Dat wil zij ook wel. Enthousiast speelt ze de situatie na en neemt de leiding: ‘Jij bent het kindje, ik ben de ene mama en jij bent de andere mama.’ Dit spel was voor de leidsters aanleiding tot een kringgesprek waarin elk kind kon vertellen over zijn gezin. Een situatie op een ander kinderopvangcentrum. Een kindje dat ‘gewoon’ thuis woont bij zijn vader en moeder, wordt altijd opgehaald door zijn vader vanwege het werk van de moeder. De andere kinderen reageren pesterig: ‘Jij hebt geen moeder!’ Het mag duidelijk zijn dat hier actie nodig was van de leidster. Deze voorbeelden maken veel duidelijk. Peuters nemen de dingen zoals ze zijn (Nina’s papa is dood of Loek heeft twee huizen) en reageren er op hun eigen manier op. Tegelijkertijd komt hier de rol van de leiding om de hoek kijken: je moet hierover actief inspelen op en open communiceren met de kinderen.

Recht op informatie Open communiceren met jonge kinderen over bijzondere gezinsomstandigheden, hoe doe je dat? Pedagoge Marga Schiet is er stellig over. ‘Kinderen hebben altijd recht op informatie en uitleg, waarom iets is zoals het is. **Juist pleeg- en adoptiekinderen en kinderen met gescheiden ouders hebben er grote behoefte aan te weten waar ze aan toe zijn.** Ze moeten kunnen vertrouwen op de dingen die wél vaststaan. Daarom is het belangrijk hun de waarheid te vertellen in plaats van eromheen te draaien. Natuurlijk benader je het kind wel op zijn niveau. Een schoolkind vertel je meer dan een peuter. Bij een peuter geef je eerlijk antwoord op de vragen waar hij mee komt. Meer dan dat hoeft niet, want ze vragen alleen de dingen waar ze zelf aan toe zijn. Het schoolkind komt met gedetailleerder vragen en dus vertel je hem vanzelf ook meer. Zorg wel dat je als leiding goed geïnformeerd bent en vraag tijdens breng- en haalmomenten of andere gelegenheden aan ouders of er bijzonderheden zijn. Pas ook op met wat je zegt tegen de kinderen. Zeg

bijvoorbeeld niet tegen een kind: ‘Hé, ik heb papa al een tijd niet gezien.’ Stel je vragen rechtstreeks aan de ouders. Laat ouders ook niet in het bijzijn van hun kinderen over hun problemen praten. Toon begrip en erken dat de ouder het moeilijk heeft, maar zeg duidelijk dat dit niet het juiste moment is en maak een aparte afspraak. Je weet nooit wat het kind oppikt.’

Laat ouders niet in het bijzijn van de kinderen over hun problemen praten

Directeur Marije Leewens van kinderdagverblijf Billie uit Amsterdam beaamt dit: ‘Als ouders tijdens het halen of brengen hun hart willen luchten, vraag ik hen altijd even bij me op kantoor. Want je moet nooit over de hoofden van de kinderen praten.’

Duidelijkheid en veiligheid Bij kinderdagverblijf Madelief staat een

heldere communicatie met ouders ook hoog in het vaandel. **In bijzondere gezinssituaties is het extra belangrijk dat het team goed is geïnformeerd en er duidelijke afspraken zijn met ouders over de omgang met het kind.**

Leidster Yvonne Correa spreekt uit ervaring. ‘We hadden een kind in de groep waarvan de vader uit beeld was. Toch dook hij weer op, terwijl we van de moeder wisten dat het kind absoluut niet door hem opgehaald mocht worden. Doordat de afspraken helder waren en het hele team op de hoogte was van deze situatie, wisten we hoe we moesten handelen toen de vader ineens voor onze neus stond.’ Goede informatieoverdracht begint al bij het intakegesprek. Yvonne: ‘We hadden een geadopteerd kind in de groep waarbij de ouders duidelijk aangaven hoe we het best om konden gaan met troosten en knuffelen, in verband met een veilige hechting. Dat was dus goed geregeld. Maar het kan ook gebeuren dat je niet op de hoogte bent van wat er thuis speelt en je dus verrast bent door wat een kind doet of zegt. Een vrij gesloten kind

begon bijvoorbeeld ineens te vertellen dat ze twee bedden had. Toen we daarbij ook merkten dat de vader in het schriftje begon te schrijven terwijl hij dat eerder nooit deed, ➤

Hoe zeg je dat?

Eerlijke praattips

1 Benoemen

Kind: ‘David heeft twee papa’s.’
Leidster: ‘Ja. En jij hebt een papa en een mama.’

2 Bespreekbaar maken

Kind: ‘Ik heb een huis bij papa en een huis bij mama. Papa en mama vinden elkaar niet meer lief.’
Leidster: ‘Ja, soms woon je bij papa en soms woon je bij mama. Papa en mama vinden elkaar niet meer lief. Maar jou vinden ze wel heel lief.’

3 Wees eerlijk

Kind: ‘Opa gaat dood. Kan hij dan ook wakker worden?’
Leidster: ‘Nee, dan blijft hij dood. Maar je kan wel aan hem blijven denken.’

Haal de KindVac-Beursgids eruit en lees verder op pagina 21

begon er een belletje te rinkelen. Zonder dat ze dat ons gemeld hadden, waren de ouders gescheiden. Daar hebben we hen wel op aangesproken.

Ook zijn we duidelijk als gescheiden ouders via ons negatief spreken over hun ex en onze mening willen gebruiken in de strijd om het ouderschap. Daar werken we niet aan mee.'

Dubbel knutselen

Ook in praktisch opzicht moeten leidsters creatief zijn en inspelen op de situatie van het kind. Een jaarlijks terugkerend ritueel: knutselen voor Moeder- of Vaderdag. Bij een kind met twee vaders, twee moeders of een stiefouder komt er extra creativiteit om de hoek kijken. Hoeveel cadeautjes moeten er geknutseld worden en voor wie precies? In een van de groepen van kinderdagverblijf Billie zit een kind met twee moeders. Marije Leewens: 'Ons beleid is om altijd even bij de ouders te informeren. In het geval van twee moeders laten we het kind gewoon twee cadeautjes knutselen. Maar bij Vaderdag ligt het al anders. Doe je wel of niet iets? In dit geval hebben we geïnformeerd of er een vaderfiguur is of een opa voor wie het kind wat kon maken. Maar het kan ook zo zijn dat een vader niks meer met een kind te

maken wil hebben. **Door open te communiceren met ouders voorkom je pijnlijke momenten.'**

Een ander praktisch moment: de opa- en omadag. Veel kinderopvangcentra organiseren zo'n dag. Grootouders mogen een bezoekje brengen. Maar wie nodig je uit als papa en mama gescheiden zijn en allebei nieuwe partners hebben? Zijn dat vanzelfsprekend alleen de 'eigen' opa's en oma's?

Of ook de nieuwe opa's en oma's?

Marije Leewens lost het als volgt op. 'Over zoiets als een opa- en omadag moet je goed nadenken. Je wilt niemand voor het hoofd stoten én je hebt maar beperkte ruimte. Daarom stellen we per gezin vier plekken beschikbaar. Ouders moeten dan zelf bedenken wie ze uitnodigen, daar gaan wij niet tussen zitten.' ◀

Boekentips

'Jij hebt ook twee huizen, hè?'

'Kijk, dit meisje heeft ook twee mama's. Hoe heten jouw mama's?'

'Dit meisje is in een ver land geboren. Net als Lotte.'

'Dit jongetje woont bij zijn papa. Jij woont bij je papa en mama.'

Prentenboeken en voorleesboeken zijn een goede manier om met kinderen te praten. Over hun ervaringen met het niet-traditionele gezin waarin ze opgroeien. Of over kinderen die ze kennen en uit een ander gezin komen dan zichzelf. Onderstaande boeken zijn geschikt om te lezen, kijken en bespreken met jonge kinderen.

2+

Thuis bij papa, thuis bij mama, door Simone Arts (Uitgeverij Kimio)

Een concreet peuterboekje over echtscheiding. Op www.kimio.nl staat een speel- en leerbrief om echtscheiding bespreekbaar te maken voor peuters.

3+

Een zusje uit een ver land, door Geertje Gort (Uitgeverij Kimio)

Een verhaal over adoptie, geschreven vanuit het perspectief en de gevoelens van een peuter.

4+

Van alles twee. Over de betekenis van echtscheiding voor jonge kinderen, door Martine Delfos (Uitgeverij Niño)

Een boekje om de problematiek rondom echtscheiding bespreekbaar te maken en verwarde gevoelens van kinderen onder woorden te brengen.

Patja, de gevlekte panda. Over

adoptie en pleeggezinplaatsing, door Martine Delfos (Uitgeverij Niño)

Voorleesverhaal over panda Patja, die niet in zijn geboorteland kon blijven. Patja gaat piekeren en krijgt rare gedachten, tot hij over zijn gevoelens kan praten.

Dood is niet gewoon. Over de dood van een ouder, door Martine Delfos (Uitgeverij Niño)

Dit verhaal over Ilse die haar vader verliest, biedt kinderen veel herkenning en troost.

6+

Julia heeft twee huizen. Verhalen voor kinderen van gescheiden ouders, door Nicoline Wisse Smit (Uitgeverij Niño)

Verhalenbundel over verschillende situaties (twee huizen, stiefmoeder, nieuw zusje) en gevoelens van een kind met gescheiden ouders.